

ОБЩИ ЗАКОНОМЕРНОСТИ В СТРОЕЖА НА СМЪРЧОВИ, ЕЛОВИ И ДРУГИ ДЕНДРОЦЕНОЗИ ПО ВИСОЧИНА

Румен Петрин
Институт за гората към Българската академия
на науките

ЦЕЛ

1. Да се анализира строежа по височина на естествени смърчови и елови дендроценози.

2. Да се извърши сравнение на **средните ОТНОСИТЕЛНИ** криви за строежа по височина на смърчови, елови, букови и бялборови дендроценози с **Единната средна крива на нормалните числа на А. В. Тюрин**

Да се установят (по този начин) **методични предпоставки за усъвършенстване на моделите за оценяване запаса и сортиментната структура на дендроценозите**

Обекти и Методи

За изследване на естествените смърчови и елови дендроценози са заложиени временни пробни площи в районите на Родопите (Велинград, Девин, Белово, Цигов чарк, Чепеларе и Широка лъка) и Рила планина (Говедарци, Костенец). Общо ПП са **71 на брой**, от които **44 смърчови**, и **27 елови**

За основен метод на изследване беше възприет метода на натуралните показатели (МНП) на Юрдан Духовников (1966), който позволява на базата на едно число – нулевия натурален показател ($S_{No,n}$) да се съди за формата на кривата. За всяка пробна площ бяха изчислени **естествени степени на дебелина**, които се получават като абсолютните степени на дебелина се разделят на средния диаметър. Кривите на височините по-нататък се изравняват графично и за кръгли **E**. степени на дебелина се отчитат абсолютните височини, при достоверен интервал на изследване на кривите: **0.5 - 1,6**

Абсолютните стойности на височините пък се превръщат в **относителни височини**. Кривите на относителните височини се наричат в използвания метод - **нормални числа или качествени показатели**. От кривите на нормалните числа се изчислява **средна крива на нормалните числа (qx_{cp})** за отделните съвкупности криви в зависимост от дървесния вид. По-нататък всяка крива на нормалните числа (q_{xi}) се дели на средната (qx_{cp}) и се получават **правите на натуралните числа ($y=a \cdot x+b$)**. За целите на нашето изследване се използва само **коефициента b – или нулевия натурален показател (SHo,n)**

Резултати и обсъждания

*Типове на строеж по височина според наклона
/или стръмността/ на кривите на височините*

МНП ни позволи да получим за всяка от изследваните ПП нулевия натурален показател, и ННП са поместени в табл. 1.

Таблица 1. Стойности на нулевите натурални показатели (Sh_0, n) за строежа по височина на смърчовите и елови дендроценози в две проучвания – с ОТДЕЛНИ СРЕДНИ криви и с ОБЩА

Но	Отделна	Обща	Но	Отделна	Обща	Но	Отделна	Обща	Но	Отделна
			Смърч				Ела			
1	0.8	0.75	23	0.79	0.74	1	1.28	1.37	23	1.06
2	0.89	0.84	24	0.76	0.72	2	1.17	1.26	24	0.83
3	1.06	1.01	25	0.59	0.54	3	1.13	1.22	25	0.9
4	1.12	1.08	26	0.61	0.57	4	0.72	0.78	26	1.03
5	1.34	1.28	27	1.27	1.22	5	0.94	1.02	27	0.85
6	0.89	0.84	28	0.95	0.9	6	1.1	1.19		
7	1.07	1.02	29	1.46	1.4	7	1.01	1.09		
8	1.05	1	30	1.16	1.11	8	0.84	0.92		
9	1.08	1.03	31	1.09	1.04	9	0.89	0.97		
10	1.01	0.96	32	1.02	0.97	10	1.18	1.28		
11	0.78	0.74	33	0.81	0.77	11	0.91	0.99		
12	1	0.95	34	0.92	0.87	12	0.91	0.99		
13	1.36	1.31	35	1.09	1.04	13	1.16	1.25		
14	1.16	1.1	36	1.1	1.05	14	1.12	1.21		
15	1.19	1.14	37	0.95	0.91	15	0.89	0.96		
16	0.89	0.85	38	1.02	0.97	16	1.1	1.18		
17	0.99	0.94	39	1.11	1.06	17	0.82	0.9		
18	1.09	1.04	40	0.89	0.84	18	0.85	0.93		
19	1.18	1.13	41	1.01	0.96	19	0.96	1.04		
20	0.96	0.92	42	0.9	0.85	20	1.08	1.16		
21	0.9	0.85	43	0.88	0.84	21	1	1.07		
22	1.04	0.99	44	0.77	0.73	22	1.25	1.33		

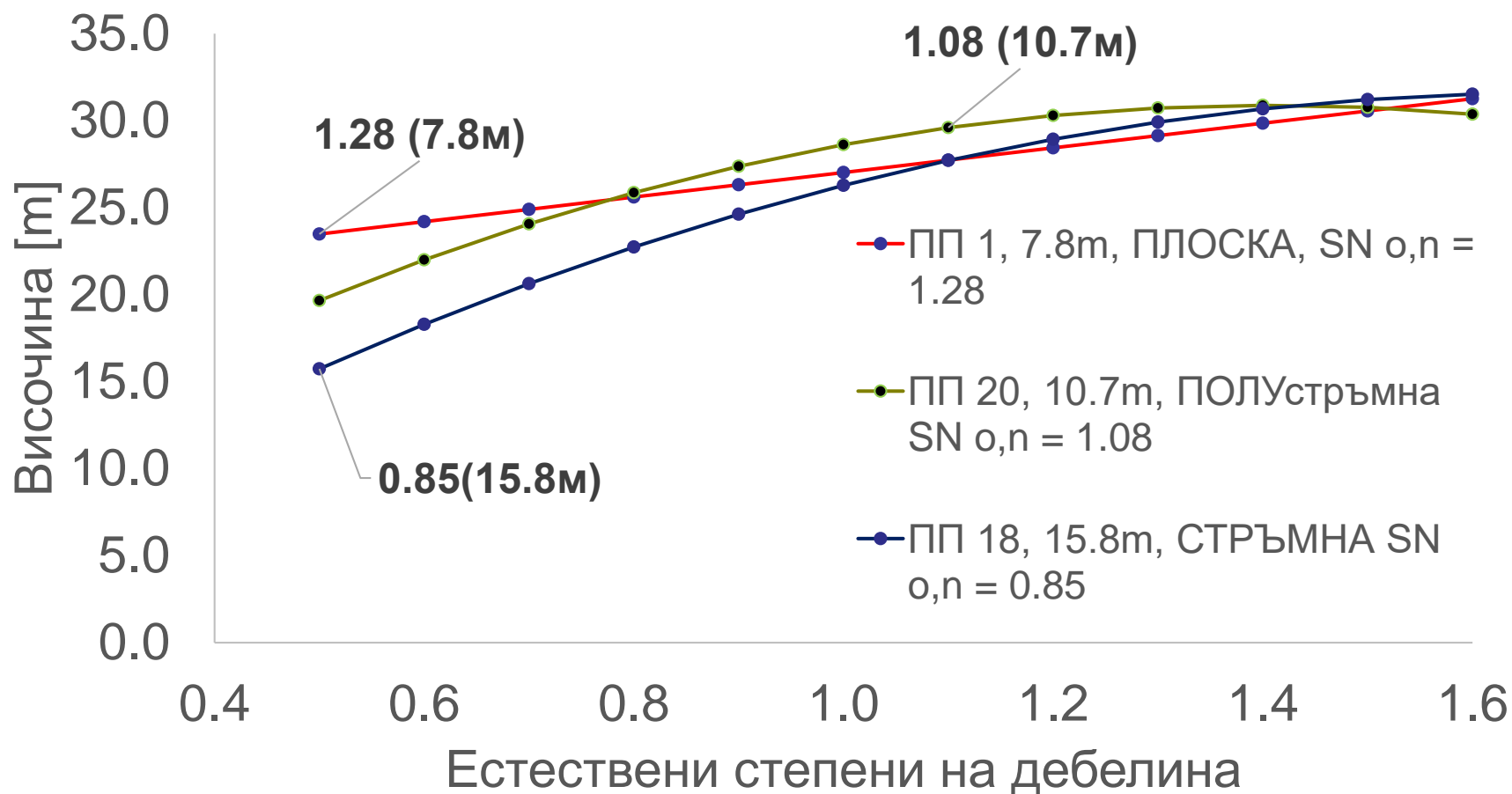
ПОНЯТИЕТО СТРЪМНОСТ

Стръмността на кривата – това е ЪГЪЛА НА НАКЛОНА НА КРИВАТА по отношение на абсцисната ос.

Стръмността на кривите се измерва с разликата във височините между две степени на дебелина, и колкото по-голяма е тази разлика толкова по-стръмни са кривите. По-стръмната крива говори за по-висок прираст по средна височина между две степени на дебелина. При прочие равни условия, по-стръмната крива говори за по-голям запас на дендроценоза, който се формира от по-дебелите и по-високи дървета. Такива дендроценози съдържат по-добри запаси и по-качествена сортиментна структура

В зависимост от стойностите на нулевите натурални показатели (*ННП*) извършихме групирането на кривите в ТРИ групи по тип на стръмност: на $SHo, n \leq 0.85$ – съответстват **СТРЪМНИ КРИВИ**, на $0.86 \leq SHo, n \leq 1.09$ – **ПОЛУСТРЪМНИ**, а на $SHo, n \geq 1.1$ – **ПОЛЕГАТИ криви**. Трите типа на строеж според стръмността на кривите са илюстрирани на **фиг. 1**

Фиг. 1. Три типа криви на строеж по височина в зависимост от SHo,n : стръмна ($SHo,n \leq 0.85$), полустръмна ($0.86 \leq SHo,n \leq 1.09$), и полегата ($SHo,n \geq 1.1$)

Смърчовите и елови насаждения бяха разпределени **по типове на стръмност** при **два сценария** на изчисление на нулевите натурални показатели –

1. **ОТДЕЛНО** за смърча и елата,

2. при **СЪВМЕСТНО** изследване - в една обща **съвкупност**.

Това разпределение е представено в табл. 2

Таблица 2. Разпределение на пробните площи според стръмността на кривите на височините при различните съвкупности при ДВА сценария на проучване

Стръмно ст на кривите на височин ите	Отделно проучване		всичко ПП, бр	% на ПП	Общо проучване		всичко ПП, бр	% на ПП
	Смърч , бр	Ела, бр			Смърч, бр	Ела, бр		
Полегати	10	9	19	27	4	11	15	21
Полустръ ъмни	26	12	38	53	24	15	39	55
Стръмни	8	6	14	20	16	1	17	24
Общо	44	27	71	100	44	27	71	100

От табл. 2 се вижда, че при отделното проучане е налице една и съща тенденция на разпределението на пробните площи, а при съвместното разглеждане за смърча преобладават СТРЪМНИТЕ криви, а за елата полегатите, което говори за по-добра производителност на смърча при прочие равни условия. В същото време обаче сумарно разпределението се уеднаквява при ДВАТА варианта – сумарно преобладават полустръмните криви - 53 % и 55 % и е характерна почти еднаква застъпеност на тези от полегатия и стръмен тип

Таблица 3. Средни криви на нормалните числа ($q_{\text{ср}}$), сравнение с Единната средна крива на нормалните числа наТюрин

Принадл ежност на кривата	Естествени степени на дебелина									Показатели за точност			
	0.6	0.7	0.8	0.9	1	1.1	1 2	1.3	1.4	Коре л. коэф .[R]	Кв. откл. [S]	Вариа ц. коэф. [V]	Греш ка на ср. арит м. [m]
Смърч	0.71	0.79	0.87	0.94	1.00	1.05	1.10	1.14	1.17	1.000	0.075	7.542	0.025
Ела	0.76	0.83	0.89	0.95	1.00	1.04	1.08	1.11	1.13	0.999	0.044	4.483	0.015
бял бор	0.79	0.86	0.91	0.96	1.00	1.03	1.05	1.08	1.09	0.994	0.025	2.492	0.008
Обикнов ен бук	0.78	0.85	0.91	0.96	1.00	1.03	1.07	1.09	1.12	0.998	0.031	3.113	0.010
Средна крива на Тюрин	0.85	0.89	0.93	0.97	1.00	1.03	1.06	1.08	1.10	1	-	-	-

Изводи и заключения

✓ За подложените на изследване естествени смърчови и елови дендроценози беше установено наличието на три типа криви за строеж по височина – стръмни криви, полустръмни и полегати

✓ При отделното изследване на дендроценозите се наблюдава ПОДОБНО разпределение по типове на стръмност

✓ Налице е в същото време, явно преобладание на дендроценозите от средния или полустръмен тип на кривите на височините (над 50%), и уравновесено застъпване на полегатия и стръмен тип в **в сумарните разпределения на ПП при двата варианта на изследване** – отделно и общо. И това е основание за общо и средно изучаване на кривите на височините на дендроценозите от смърч и ела

✓ При прочие равни условия смърчовите дендроценози показват по-добра производителност на дървесина.

✓ Средните относителни криви на височините (или средните криви на нормалните числа) за смърча, елата, белия бор и обикновенния семенен бук и Единната средна крива на относителните височини на Тюрин са твърде близки по своя ход.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Получените резултати доказват
възможността за създаване на обща
средни разредни криви на височините
за смърча, елата, белия бор и бука,
което е предпоставка за разработване
на обща модели на запасите и
сортиментната им структура.

*****

THANK you

